

Capital

Hedefimiz müze açmak

Bilfen Okulları Yönetim Kurulu Başkan Vekili Fatih Öztürk'le koleksiyonerliğe nasıl başladığını ve bu alandaki gelecek hedeflerini konuştuk...

Özlem Aydın Ayvacı

oaydin@capital.com.tr

Fatih Öztürk, eğitim sektörünün önde gelen isimlerinden biri. Türkiye'nin en önemli tarih ve sanat koleksiyonerleri arasında yer alıyor. Türkiye'de bilinen en büyük İznik çinisi koleksiyonu Koç Ailesi'nde. İkinci büyük koleksiyonun sahibi ise Öztürk Ailesi. Yaklaşık 150 parça olan koleksiyon, 16'ncı yüzyıldan başlayan 17'nci yüzyıla kadar uzanan eserlerden oluşuyor. Çok ender bulunan figüratif birkaç çini örneği de ailenin elinde. Ayrıca Yıldız porselenleri, tombaklar, fermanlar, Osmanlı Süleymaniye işleri, saatler ve onlarca tespah örnekleri de koleksiyonun değerli parçaları arasında. Öztürk Ailesi'nin Türk ve yabancı ressamların yaptığı toplam 750'ye yakın değerli eseri de bulunuyor. On iki yıldır koleksiyonculuk yaptıklarını söyleyen Bilfen Okulları Yönetim Kurulu Başkan Vekili Fatih Öztürk, "Babam Osman Bey, gençliğinde bir müzayedede İbrahim Çallı'nın 'Manolyalar'ını alamamış. O hikayeyi o kadar dinledik ki 2007 yılında 'Manolyalar' satışa çıktı. 'Babamın 40 yıl önce alamadığı eser satışa çıkıyor' dedik ve müzayedeye gittik. O resmin sırasını beklerken müzayedenin neredeyse 3'te 2'sini satın aldık. Bir şekilde orada koleksiyonerliğe başladık" diyor. Bilfen Okulları Yönetim Kurulu Başkan Vekili Fatih Öztürk'le koleksiyonerliğe nasıl başladığını ve bu alandaki gelecek hedeflerini konuştuk.

Sanata olan tutkunuz, koleksiyonerliğiniz nasıl başladı?

Sanata, eskiye, nostaljiye olan merak içten geliyor. Günümüzde birçok hastalığın nedenini sorduğumuzda genetik olduğunu söylüyorlar. Sanata ve nostaljiye olan tutku da bizde genetik. Babamdan bana geçti. Osman Bey'in çok uzun yıllardır tutkusu vardı ama sanat pahalı bir merak. Ancak belli bir parayı kazandıktan sonra bu realiteye dökülüyor. O da 12 yıldır ilgileniyor.

İlk nasıl başladınız?

Osman Bey gençliğinde bir müzayedede İbrahim Çallı'nın 'Manolyalar'ını alamamış. O hikayeyi o kadar dinledik ki sonra 2007 yılında İbrahim Çallı'nın 'Manolyalar'ı satışı çıktı. O zaman işin çok içinde değildik. Halbuki 40 tane falan Manolyalar eseri varmış. 'Babamın 40 yıl önce alamadığı eser satışı çıkıyor' dedik ve müzayedeye gittik. O resmin sırasını beklerken müzayedenin neredeyse 3'te 2'sini satın aldık. Bir şekilde hikayemiz orada başladı. Tabii bu koleksiyonerliğin başlangıç noktasında insan çok aç oluyor. Genellikle başta yanlış yapıyorsun. Bu her koleksiyonerin başına gelir. Ondan sonra merakınız belli bir rotaya oturuyor. Belli bir alanda uzmanlaşmaya başladık. Zaman içinde öğrendik. İlgi alanınıza göre zamanla çevreniz de ortak ilgi alanınız olan yeni insanlarla zenginleşiyor. Onlar sayesinde birçok şeyi öğrenmiş oluyorsunuz. Şu anda çeşitli dallarda koleksiyonlarımız var. Uzmanlaştığımız dallarsa Türk klasik ve çağdaş dönem resim sanatı.

Okul müzeciliğine nasıl başladınız?

Bilfen Okulları'nın kurucusu A. Osman Öztürk bundan 12 yıl önce gönül verdiği koleksiyonerlik fikriyle bu eserleri çocukların eğitim ortamına taşıma fikrini birleştirdi ve ortaya çıkan 'Okul Müzeciliği' anlayışı sayesinde öğrencilerimizi tarihle yakınlaştırarak onların tarihe olan ilgilerini pekiştirmeyi başardık. Bugün İstanbul Arkeoloji Müzesi ile İstanbul Hisarlar Müzesi'ne kayıtlı yaklaşık 2 bin 500 parça esere ev sahipliği yapıyoruz. Bilfen Çamlıca, Ataşehir ve Bahçeşehir okullarımızın lobilerinde yer alan bu arkeolojik eserler öğrencilerimiz, öğretmen, veli ve okula gelen misafirlerimizi karşılıyor. Hepsi özel korunaklı nişler arkasında sergileniyor. Ankara ve İzmir'deki okullarımızda da geçici sergilerimiz var. Türk resmine yön vermiş usta isimlerin imzasını taşıyan 750'nin üzerinde tablo, 150'ye yakın İznik çinisi, 200'e yakın hat, tombak ve Beykoz camları mevcut koleksiyonu daha da zenginleştiriyor.

İznik çinisine sahip olmanın öneminden bahseder misiniz?

Türkiye'de bilinen en büyük İznik çinisi koleksiyonu Koç Ailesi'nde. İkinci büyük koleksiyonun sahibi ise biziz. İznik çini koleksiyonumuz yaklaşık 150 parçadan oluşuyor. İznik çinileri, yıldız porselenleri, kısmen tombaklar. İznik çinilerinin en değerlileri 15'inci yüzyılda yapılanlar. Çiniler ikiye ayrılıyor. Bir karolar var. Karolar camilerde kaplama olarak kullanılıyor. Bir de tabaklar, vazolar, tankartlar var. Bunlar 15'inci yüzyılda saray için üretilmeye başlanıyor. Yemek aksamı olarak üretiliyor. 17'nci yüzyılın ilk çeyreğine kadar bu devam ediyor. Sonra Çin tabakları geliyor Çin'den. O dönemin padişahları ve saray erkanının en büyük korkuları zehirlenme. Çin tabaklarında o dönem mavi boyada kobalt kullanılıyor. Yemekte zehir varsa kobalt kendini dışarı atıyor. Bu nedenle Osmanlı Sarayı'nda Çin porselenleri tercih edilmeye başlanıyor. İznik ustaları Saray onlardan alım yapmayınca Suriye'ye göç ediyor. 19'uncu yüzyılda dönüp Kütahya'da üretmeye başlıyorlar. 20'nci yüzyılın sonlarına doğru da Yıldız Porselen Fabrikası kuruluyor. Dolmabahçe'ye Osmanlı'nın son dönemleri için sanatsal ağırlıklı parçalar üretiyorlar. 15'inci

yüzyılda başlayıp 17'inci yüzyılın ilk çeyreğine kadar olanlar 'İznik Çinisi' diye geçiyor. Şu anki kültür mirasımızın en fazla yüzde 15-20'si Türkiye'de. Hepsi zamanında kaçırılmış. Şu anda Christies, Sotheby's gibi müzayedelerde İznik Çinisi satıldığında Türklerin 5 katı kadar yabancılar müzayedeye giriyor. 15'inci yüzyıl İznik çinisi dünyada ancak 30-40 tane var ama Türkiye'de yok diye biliyorum.

Sizdeki İznik çinileri hangileri?

Bizimkiler 16'ncı yüzyıldan başlıyor. Geçen aylarda Sotheby's'de 15'inci yüzyıl İznik çinisi bir tabak 3 milyon 800 bin Pound'a satıldı. Bunu Türkiye'ye getirmek istesiniz üzerine yaklaşık yüzde 50 de vergi biniyor. Siz o tabağı alıp millileştirmek isterseniz 4,5-5 milyon Pound'u gözden çıkarmanız gerekiyor. 15'inci yüzyıla ait çini ise Londra'daki tabiat müzesinde 3 tane var. BMW'nin sahibinde de 6 tane olduğu söyleniyor. Christies'in bir İslam eserleri uzmanı vardı. Sonra Christies'lerin direktörü oldu. Bu uzman gelip bizim koleksiyona baktığında 'Dünyada ilk 10'a girer miyiz' diye sordum. 'Siz ilk 250'ye bile giremezsiniz.' dedi. 'Siz Türkler 30 yıldır bunları topluyorsunuz Avrupa 150 yıldır topluyor' diye ekledi. Bu süre zarfında Avrupa'dan talep olunca Türkiye'de hırsızlık çok artmış. Camilerdeki İznik karoları sökülümüş. Hepsi yurt dışına kaçırılmış ve satılmış. Resimler bile kaçırılmış.

Koleksiyonunuzun maddi değeri nedir?

Bizde 16'ıncı yüzyıla ait İznik tabakları 150'nin üstünde. Tanesi 30 bin Euro civarında alıcı buluyor. Bundan 10 yıl önce tanesi 7-8 bin Euro civarındaydı. Sayıları azaldıkça değeri artıyor.

İznik çinilerinin bu kadar değerli olma nedeni nedir?

Bir İznik çinisi aldığımızda ondan kimlerin yemek yediğini düşünmek bile heyecanlandırıyor. Bizimki tamamen tarih merakıyla ilgili. Değere gelince... Hiçbir İznik çinisinin motifi bir diğeriyle eş değil. Hepsi ayrı motiflerle yapılmış. Ağırıklı olarak sazlık motifleriyle süslenmiş.

Resim koleksiyonunuzda hangi değerli eserler var?

Resim koleksiyonumuzun çoğunluğu Türk ve yabancı ressamaların tablolarından oluşuyor. Türk ressamlarının ve yabancı ressamaların toplam 750'ye yakın eseri var. 1914 kuşağı veya Çallı Kuşağı olarak adlandırılan sanatçıların önemli eserleri mevcut. İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Nazmi Ziya Güran, Hüseyin Avni Lifij, Namık İsmail eserleri bu grupta yer alıyor. Osmanlı döneminin öncü sanatçılarından, önemli tablo örneklerimiz mevcut. Süleyman Seyyid, Hüseyin Zekai Paşa, Halife Abdülmecid, Şeker Ahmet Paşa, Osman Nuri Paşa, Hoca Ali Rıza, Halil Paşa, Şevket Dağ, Sami Yetik, Diyarbakırlı Tahsin, Halid Naci ve Naci Kalmukoğlu eserleri bu grupta. Kendi kuşağının en güçlü isimlerinden realist, Anadolu insanı ve yaşamını ele alan figüratif resimleriyle bilinen ressamalara ait tablolarımız var. Bu grupta da Nuri İyem, yine özgün ve gerçeküstücü bir üslubu bulunan Nuri Abaç, Devrim Erbil, Mübin Orhon, Burhan Doğançay, Ömer Uluç, Fikret Mualla, Ergin İnan, Nejat Devrim, Neş'e Erdok, Necdet Kalay ve Erol Akyavaş yer alıyor. 19'uncü yüzyıl önemli yabancı oryantalist ressamaların manzara resimleri; özellikle İstanbul manzara örnekleri, sadece tablo değil aynı zamanda tarihi belge niteliğinde gösteren örneklerimiz de mevcut.

Siz çağdaş resimleri daha çok seviyorsunuz duvarlarınızdan anladığım kadarıyla...

Evet ben çağdaş, babam klasik seviyor. Meraklısı hiç imzasına bakmadan Burhan Doğançay resmini tanır. Ressam belli bir alanda yoğunlaşmamışsa değerli hale gelmiyor. Nuri İyem hep köylü kadını çizerdi. Neşet Günal'ın özelliği çıplak ayaklı köylü kadını ya da erkeği çizer ama ayaklarını hep orantısız çizer.

Toprak altı koleksiyonu nasıl oluştu?

Koleksiyonerlik zor ve bilgi birikimi gerektiren bir iş. Özellikle eski eser koleksiyonerliği geçmiş dönemlere ait materyallerin çok fazla olması ve insanlık kültür tarihinin çok uzun bir süreyi kapsaması nedeniyle oldukça zaman, emek ve bilgi birikimi gerektiren bir süreç. Bugün İstanbul Arkeoloji Müzesi ile İstanbul Hisarlar Müzesi'ne kayıtlı yaklaşık 2 bin 500 parça esere ev sahipliği yapan okulların lobilerinde yer alan bu arkeolojik eserler öğrencilerimiz, öğretmen, veli ve okula gelen misafirlerimizi karşılıyor. Okul lobilerinde özel olarak hazırlanmış, korunaklı nişler içinde sergilenen bu arkeolojik eserler önünde ders işleyen öğrencilerimiz, bir yandan tarihe tanıklık ederken bir yandan da eski çağlardan günümüze uzanan toplumsal yaşamlar hakkında da bilgi sahibi oluyorlar.

Öğrencilerin tepkileri nasıl?

Öğrenciler mutlu. Dersler sınıf yerine tarihi eserlerin önünde işleniyor. Bilfen İlköğretim Kurumları'nda uygulanan 'Duvarsız Eğitim' sistemiyle de örtüşen okul müzeciliği sayesinde müze öğrencilerin ayağına gelmiş oluyor. Öğrenciler için adeta müzeye dönüştürülen okul koridorları eğitimin de önemli bir parçası...

Resimle ilgili eğitim aldınız mı?

Hiç eğitim almadım, sadece merak. Bir konuya merak salınca öğreniyorsunuz. Boş vakitlerimi değerlendirdim.

Hayaliniz nedir?

Hayaller başlangıcın yarısı. Hayalimizin yarısını geçtik, şimdi bir müze kurma hayalimiz var. Bir müzeyi çok rahat doldururuz ama Türkiye'de müze şartlarının değişmesi gerekiyor. Müzayedeciler şöyle der: Dedeler eserleri toplar, babalar satar, torunlar yeniden toplar. Çok şükür bizden sonraki nesle daha 15-20 yıl var, o nedenle rahat davranıyoruz.

Hayalinizde sahip olmak istediğiniz eserler var mı?

Bir Osman Hamdi eserimiz olmasını çok isteriz. Osman Hamdi tabloları 10 yılda bir müzayedeye düşüyor. Eski Dışişleri Bakanı İsmail Cem'de Osman Hamdi'nin 'Peçeli Kadınlar' adlı tablosu vardı, 4-5 yıl önce 10 milyon TL'den satışa çıktı. O zaman dolar 1-1,5 TL'ydi. 8 milyon TL verdiler, rahmetli İsmail Cem satmadı. O resim hala İsmail Bey'in ailesinde diye biliyorum. Hayalimizde bir Osman Hamdi eseri sahibi olmak var. Aivazovsky çok istiyorduk, 5 ay önce bir Aivazovsky'miz oldu.

OKUL LOBİLERİMİZ TARİHE EV SAHİPLİĞİ YAPIYOR

TARİHİ OKULA TAŞIDI

İstanbul Arkeoloji ve Hisarlar Müzesi'ne bağlı birer koleksiyoneriz. Envantere kayıtlı 2 bin 500'e yakın arkeolojik eserimiz var. Bu eserleri Çamlıca, Ataşehir ve Bahçeşehir okullarımızın lobi alanlarında özel olarak yapılmış camekânlı nişler ardında sergilemekteyiz.

EN DEĞERLİ ESERLER

Ağırlıklı olarak Bizans, Roma ve Arkaik Yunan dönemlerini kapsayan eserlerimiz var. Koleksiyonun en önemli eserlerinden olan ve koleksiyonun kurulmasında en etken olan çivi yazılı tablet ile Roma cam eserleri ve Selçuklu metal eserleri okul müzesinin öne çıkan önemli parçalarından. Ayrıca Arkaik döneme tarihlenen bir jeton tiyatro bileti önem sıralamasında en başlarda geliyor.

BABAM KLASİKÇİ BEN ÇAĞDAŞÇIYIM

ÖMER ULUÇ BENİ DİNLENDİRİR

Babam Osman Öztürk, klasik Türk ressamlarını seviyor ama ben çağdaş ressamları seviyorum. Mesela odamda hemen yanı başımda duran Ömer Uluç resmi beni çok dinlendiriyor. Çağdaş resimlerde ressamın çizdiğinden çok sizin o resimde ne gördüğünüz önemli. Herkes farklı yorumluyor.

ERGİN İNAN'IN İLYAS'I

Şu karşımda duran Ergin İnan'ın resmi çok enteresan. Resimdeki sineğin adı İlyas'tır. Hemen hemen tüm resimlerine İlyas'ı koyar. Mevlana'nın sözlerinin altına İlyas diye imza atmış. Sanattan anlamak ve sanatı sahiplenmek farklı şeyler.

FİKRET MUALLA

Çok sayıda Fikret Mualla tablolarımız da var. Fikret Mualla'nın çok hazin bir hikayesi var. Annesinin kendi suçu yüzünden öldüğüne inanıyor. Akıl hastanesinde bir süre yattıktan sonra 1 yıl Almanya'da yaşıyor, daha sonra Fransa'da yaşamaya başlıyor. O kadar zor koşullarda yaşıyor ki ev sahibine ayda 2 resim vererek kirasını ödüyor. Resimlerinde Fransa'daki hayatı çizmiş. 1 şişe şaraba bir resim hediye ediyormuş.

SAMİ YETİK

O zamanki ressamlar çok zor hayatlar yaşamış. Osman Bey'in odasında bir Sami Yetik tablosu var. Bir kağıt çizmiş. Resmin küçük bir kısmında renk değişiyor. Tuval bitiyor başka bir materyal üzerinde devam ediyor.

NAZMİ ZİYA

Ressama göre resmin dönemine göre değer değişir. Mesela Nazmi Ziya, hayatı boyunca çizdiği resimlerin yüzde 70'ine imza atmamış. Yüzde 10'una son 2 yılında imza atmış. Yüzde 20'sine ailesi imza atmış. Orijinal imzalı olanlar en değerlileri, imzasız olanlar daha az ama en az değerlisi ailesinin imza attıkları.

TEK TEK ESER TOPLUYORUM

MÜTEFERRİKA'NIN 21 KİTABI

Kitap da topluyoruz. Osmanlı'ya matbaanın icadından belki 300 yıl sonra matbaa geldi. İbrahim Müteferrika'nın 21 kitabı basılıyor. 21 kitaptan sonra Müteferrika ölüyor. Damadı bu kitapların 4 tanesine ikinci baskı yapıyor. O zamanlar kitaplardan 500'er tane basılıyor. Bu kitapların bir kısmı satılıyor ama çok büyük bir kısmı Beyazıt Kütüphanesi'ne koyuluyor. Beyazıt Kütüphanesi 1800'lerin başında bir yangın geçiriyor ve kitaplar yanıyor.

BİR KİTAP İÇİN PARİS'E

Bu 21 kitabın tamamı bir bizde var bir İzmir Kütüphanesi'nde bir de Turgay Ciner'de var diye biliyorum. Başka da olduğunu zannetmiyorum ama belki bir kişide daha vardır. Bu kitapları tek tek topladım. Bir kitap için Paris'e gittiğimi bilirim. Tabii giderken yanımızda uzman da götürüyoruz. Kitap sahte çıktı. Tek başımıza gitseniz alabilirsiniz. Artık internet olduktan sonra müzayedelere gitmeye gerek kalmıyor. Müzayedelerin çoğu online oluyor. Müzayedeye katılmak çok keyifli.

MÜZAYEDE DE BAYRAK KALDIRMA HEYECANI

Koleksiyoner olmanın parayla pulla bir alakası yok. Kartpostal koleksiyonu da yapabilirsiniz. Gidin bayrak kaldırma heyecanını yaşayın. O ayrı bir heyecan ama orada da gaza geliyorsunuz. Gaza gelip saçma sapan bir fiyata alıyorsunuz. İbrahim Çallı almaya gidip müzayedenin çoğunu almıştık. İlk başlarda ucuz eserleri satıyorlar.

BEVERLY HILLS'TEN ÇİNİ

Dünyanın çok farklı yerlerinden çini topluyoruz. Hatta Beverly Hills'te düzenlenen online müzayededen bile İznik çinisi aldık. Üstelik 15 bin dolara aldığımız bu vazoya bugün milyon dolar değer biçenler oldu. Koleksiyonumuzda bulunan tüm bu eserleri sergileyebileceğimiz bir müze açmak en büyük hedefimiz.